Pohjois-Savon käräjäoikeus

Lakivaliokunnalle 23.3.2017

Lausunto hallituksen esityksestä 270/2016

Lausunto käsittelee kahta asiaa: 1) Kanslioiden lakkauttaminen Pohjois-Savon käräjäoikeudesta ja 2) Erityisasiaryhmien keskittäminen

Lähtökohtaisesti Pohjois-Savon käräjäoikeus tukee hallituksen esitystä Pohjois-Savon käräjäoikeutta koskevalta osalta. Uudistus tähtää voimavarojen tehokkaampaan käyttämiseen ja on perusteltavissa resurssien vähentyessä tuomioistuinlaitoksessa.

Verkostouudistushankkeen keskeinen kohta Pohjois-Savon käräjäoikeuden kannalta on **esitys kanslioiden lakkauttamisesta** Varkaudesta ja Iisalmesta. Varkauden kanslia on ns. väliaikainen kanslia, joka oli päätetty lakkauttaa jo vuoden 2010 uudistuksessa. Iisalmen kanslia on pysyvä kanslia.

Pohjois-Savon käräjäoikeudessa on paljon kokemuksia toimimisesta usean kanslian yksikkönä. Hetken aikaa vuoden 2010 uudistuksen jälkeen kanslioita oli viisi ja vuoteen 2015 saakka neljä, jolloin lakkasi Nilsiän kanslia. Vuoden 2010 uudistuksen tavoite, joka oli muodostaa vahvempia yksiköitä, ei ole vielä toteutunut Pohjois-Savon käräjäoikeudessa. Erillisten kanslioiden olemassaolo vaikeuttaa käräjäoikeuden kehittämistä. Vahvan yksikön pitäisi pystyä vastaamaan yllättäviin resurssiongelmiin, yhtenäistää toimintatapojaan toiminnan tehostamiseksi ja mahdollistaa tuomarien erikoistuminen. Moderneista yhteydenpitovälineistä huolimatta monikansliaisen yksikön johtaminen on usein vaikeaa. Tältä kannalta tarkasteltuna verkostouudistus antaa mahdollisuudet käräjäoikeuden tehokkaampaan toimintaan ja säästötarpeisiin sopeutumiseen.

Kanslioiden lakkauttaminen ja istuntopaikkojen häviäminen voi hankaloittaa erityisesti rikosasioiden pääkäsittelyjä. Ongelmaa saattaa syntyä joidenkin rikosasioiden vastaajien ja asianomistajien kohdalla, joille oikeuteen saapuminen ei ole mieluista. Heidän noutamisensa samanpäiväiseen istuntoon saattaa olla liian aikaa vievää. Käräjäoikeudella on kuitenkin käytössä mahdollisuus määrätä heidät noudettavaksi ennakkoon tai myöhempiin istuntoihin. Tälläkin hetkellä osa rikosasioiden asianosaisista saapuu istuntoihin käräjäoikeuden tuomiopiirin ulkopuolelta. Hovioikeudelle ei ole tuottanut ylivoimaisia vaikeuksia järjestää rikosasioiden pääkäsittelyjä Kuopiossa jutuissa, joissa vastaajat tulevat Pohjois-Savon tuomiopiirin alueelta. Istuntopaikan säilyttäminen Iisalmessa, johon ilmeisestikin jää haastemiespalveluita, helpottaisi tätä ongelmaa. Kun uudistuksella tavoitellaan toiminnan tehostamista ja kustannussäästöjä, joudutaan silti punnitsemaan toisaalta istuntosalien varustamisen ja ylläpitämisen kustannuksia ja toisaalta asianosaisten noutamisesta pääkäsittelyihin ja peruuntuneista istunnoista aiheutuvia kustannuksia.

Muutos merkitsisi Varkauden ja Iisalmen alueella lähimmän kanslian siirtymistä 80 – 100 kilometrin etäisyydelle. Keskimääräisen kansalaisen asiointi käräjäoikeudessa on niin satunnaista, ettei tätä voida pitää kohtuuttomana. Kilometrimäärät eivät ole ratkaisevia vaan yhteyksien toimivuus. Muualla kuin pääkaupunkiseudulla ja suurimpien kaupunkien ympärillä ei ole jäljellä juuri muita kulkuvälineitä kuin taksi ja yksityisautoilu. Jos haluaa asua tällaisilla alueilla, on täytynyt sopeutua tähän. Yksityisautolla kulkiessa noin puolentoista tunnin matka yhteen suuntaan on vielä kestettävissä. Tällaisia matkoja on jo nyt Pohjois-Savon käräjäoikeudessa esimerkiksi Rautavaaran perukoilta Kuopioon. Videoneuvottelutekniikan kehitys voi helpottaa asiointia pitkien etäisyyksien takaa olennaisesti.

Sekä Varkauden että Iisalmen henkilökunnalle uudistus merkitsisi pidentyviä työmatkoja. Tämä on uudistuksen selkeimmin negatiivinen vaikutus. Molemmista kaupungeista on noin 80 kilometrin matka Kuopioon ja asuinpaikasta riippuen enemmänkin. Julkista liikennettä näillä väleillä on, mutta ainakin istuntopäivinä, jolloin työpäivän pituus ei välttämättä ole ennakoitavissa, oman auton käyttäminen on käytännössä ainoa vaihtoehto. Asuinpaikka voi aiheuttaa sen, että julkista liikennettä voi hyödyntää vain suurin vaikeuksin. Mahdollisesti osa työntekijöistä ei siirtyisi työskentelemään Kuopioon ja heidän tilalleen jouduttaisiin rekrytoimaan kokemattomampaa väkeä.

Kuopiossa uudistus edellyttää tilojen täydellistä uudistamista ja istuntosalien lisäämistä sekä varustamista nykytekniikalla. Kuopion kanslian tilat eivät nykyisellään riitä työpisteiden eivätkä istuntosalien osalta yhdessä kansliassa toimivalle käräjäoikeudelle. Oletamme oikeusministeriön lupauksensa mukaan huolehtivan tilojen kunnostamisesta ja muuttamisesta. Ilman laajaa, väistötiloja edellyttävää remonttia uudistus ei voi toteutua. Tämä on muutoksesta aiheutuva lisäkustannus, joka tosin olisi välttämätön joiltain osin ilman verkostouudistustakin ja vaikka vain yksi kanslioista lakkautettaisiin.

Digitalisaatio on vasta tuloillaan ja sähköiset palvelut todennäköisesti korvaavat monia toimintoja yhteiskunnassa. Jo viidessä vuodessa, jos kaikki suunnitellut uudistukset toteutuvat, tuomioistuinten perustoiminnat ovat muuttuneet sähköisiksi ja juttumäärät vähentyneet. Niukentuvien resurssien aikana näen, että tämä kipeä leikkaus on tehtävä, jotta käräjäoikeus voi toimia tehokkaasti tulevaisuudessakin. Ratkaisu on parempi tehdä nyt kuin jäädä odottamaan, milloin olosuhteet pakottavat kuitenkin keskittämään toiminnan yhteen kansliaan.

Erityisasiaryhmien keskittämisen osalta Pohjois-Savon käräjäoikeus pitää esitystä hyvänä. Olemme suuri yksikkö ja sijaitsemme oikeudellisessa keskittymässä. Käräjäoikeudessa on korkea osaaminen sekä yrityssaneerausten että ulosottovalitusten osalta, mikä on perusteltua säilyttää. Näissä asiaryhmissä on myös erikoistunut tuomarikunta. Yrityssaneerauksia käsitellään vain Kuopion kansliassa, ulosottovalituksia Kuopion ja Iisalmen kanslioissa. Sotilasrikosasioita on Pohjois-Savossa niin vähän, että niiden keskittäminen harvempiin käräjäoikeuksiin on perusteltua ryhmäkanneasioista puhumattakaan.

Laamanni Hannu Lindgren